

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

09.09.2024.

Nr. 1-12/12

**Biedrības "Sociālās aprūpes centrs "Allaži""
vadītājai L. Rengartei
allazi.sac@gmail.com**

Informācijai:
**Latvijas Republikas
Labklājības ministram U. Augulim
lm@lm.gov.lv**

**Veselības inspekcijas
vadītājai A. Slokenbergai
vi@vi.gov.lv**

**Rīgas valstspilsētas pašvaldības
Labklājības departamenta
direktorei I. Kondrātei
ld@riga.lv**

**Siguldas novada pašvaldībai
pasvaldiba@sigulda.lv**

Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu biedrībā "Sociālās aprūpes centrs "Allaži"

Viena no tiesībsarga funkcijām ir veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību.¹ Tādēļ tiesībsargs jau vairākus gadus par vienu no prioritātēm savā darbībā ir izvirzījis personu ar īpašām vajadzībām tiesību aizsardzību ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās.

Tiesībsargs saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11. pantā noteiktajām funkcijām un pildot 12. pantā noteiktos uzdevumus², ir tiesīgs pārbaudīt cilvēktiesību standartu ievērošanu visās sociālās

¹ [Tiesībsarga likuma](#) 11. panta 1. punkts

² Tiesībsargam ir šādas funkcijas: 1) veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību; 2) sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu; 3) izvērtēt un veicināt labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē; 4) jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu; 5) sekmēt sabiedrības informētību

aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās Latvijā. Veicot vizītes, Tiesībsarga biroja darbinieku mērķis ir panākt vispārējo sadzīves apstākļu uzlabošanu institūcijās un sniegto sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu atbilstību Latvijas Republikas normatīvajos aktos un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos noteiktajām prasībām, kā arī iemītnieku cilvēktiesību ievērošanu.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbiniekiem ir tiesības:

- brīvi pārvietoties visā institūcijas teritorijā;
- apmeklēt visas telpas institūcijā;
- vienatnē satikties ar institūcijas iemītniekiem un viņus intervēt;
- pieprasīt un saņemt no institūcijas administrācijas jebkāda veida dokumentus, paskaidrojumus un cita veida informāciju, lai nepieļautu tajā esošo personu cilvēktiesību pārkāpumus un cilvēka cieņu pazemojošu attieksmi.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Tiesībsarga biroja Prevencijas daļas juridiskā padomniece Z. Rūsiņa un vecākā juriste S. Garsvāne 2024. gada 6. aprīlī bez iepriekšēja brīdinājuma apmeklēja biedrības "Sociālās aprūpes centru "Allaži", "Gaismas", Stīveri, Allažu pagasts, Siguldas novads (turpmāk - Centrs). Vizītes mērķis bija iepazīties ar cilvēktiesību nodrošināšanas aspektiem Centrā un noskaidrot jautājumus par iemītnieku tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību, sniegto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu un vispārējiem sadzīves apstākļiem. Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki vērtēja Centrā sniegto pakalpojumu atbilstoši šī brīža spēkā esošajam Latvijas Republikas normatīvajam regulējumam³ un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos noteiktajām prasībām⁴.

---

un izpratni par cilvēktiesībām, par šo tiesību aizsardzības mehānismiem un par tiesībsarga darbu. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/133535-tiesibsarga-likums>

³ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”, Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumi Nr. 431 “Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām”, Ministru kabineta 2019. gada 2. aprīļa noteikumi Nr. 138 “Noteikumi par sociālo pakalpojumu saņemšanu”.

⁴ Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija, ANO Organizācijas Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām, ANO Konvencijas par personām ar invaliditāti tiesībām, Eiropas Padomes Konvencija par spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanu, Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojums “Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs”, Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai (CPT) ziņojumi par vizītēm uz Eiropas Padomes dalībvalstīm (t. sk. Latvijas Republiku).

Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki tikās ar vadītāju L. Rengarti, Centra darbiniekiem, kā arī intervēja atsevišķus iemītniekus, lai noskaidrotu viņu viedokli par sniegto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu.

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki sniedza Centra darbiniekiem ieteikumus un rekomendācijas ar mērķi pilnveidot konstatētos trūkumus, kas negatīvi ietekmē iemītniekiem sniegtā pakalpojuma kvalitāti (iemītnieku personīgās higiēnas savlaicīgu nodrošināšanu, ikdienas nodarbību un brīvā laika pavadīšanas iespēju nodrošināšanu, ikdienas pastaigu svaigā gaisā nodrošināšanu, iemītniekiem paredzēto zāļu uzglabāšanas kārtību Centrā, kā arī iemītnieku tiesībām uz noteiktu naudas summu personiskiem izdevumiem).

Zemāk ir apkopotas Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes laikā sniegtās mutiskās rekomendācijas un arī pamatojums to izpildes nepieciešamībai, lai ikvienam Centra iemītniekam būtu nodrošināts tāds pakalpojumu klāsts, kas atbilst gan Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktajiem principiem, gan arī starptautisko cilvēktiesību standartiem un prasībām.

1. Vispārīga informācija par Centru

[1.1] Centrs savu darbu uzsāka 2017. gada 11. septembrī, nodrošinot ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus abu dzimumu pilngadīgajām personām (I un II grupas invalīdiem no 18 gadu vecuma ar fiziska rakstura traucējumiem un pensijas vecumu sasniegušām personām, kuras vecuma vai veselības stāvokļa dēļ nespēj sevi aprūpēt) atbilstoši aprūpes līmenim. Centrā personām piedāvā arī īslaicīgu uzturēšanos un dienas aprūpi. Centrs sevi pozicionē kā vienu no institūcijām, kurā tās iemītniekiem ir iespēja rūpēties par saviem mājdzīvniekiem. Atsevišķu iemītnieku istabās un arī koplietošanas telpās bija manāmi kaķi un suņi⁵.

Saskaņā ar Centra administrācijas sniegto informāciju vizītes dienā ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus saņēma 51 personas.

[1.2] Centrs ir izvietots divās ēkās, kur atrodas gan iemītnieku istabas, gan darbinieku kabineti, gan arī saimniecības telpas. Kaut gan Centra pieguļošā teritorija ir nožogota, tomēr tā nav labiekārtota pastaigām svaigā gaisā un brīvā laika pavadīšanas iespējām (nav ierīkota nojume, atpūtas stūrīši, ērti soliņi u.tml.). Turklāt Centra teritorijā esošie celiņi un asfalta segums ir nelīdzens un atsevišķās vietās tajā ir izveidojušās bedres. Noradāms, ka kopumā visi minētie faktori ne tikai ievērojami

---

⁵ Informācija pieejama Centra interneta vietnē: <https://allazisac.com/436283616>

apgrūtinā iespējas pārvietoties tiem Centra iemītniekiem, kuriem ir funkcionālie traucējumi, bet arī norāda uz to, ka Centrā daļēji nav nodrošināta vides pieejamība.

2. Vispārējie sadzīves apstākļi un higiēnas normu ievērošana Centrā

[2.1] Lielākā daļa Centra iemītnieku ir izvietoti divu stāvu ēkā (ir paredzētas vietas 33 iemītniekiem), kuras pirmajā stāvā atrodas ēdamzāle ar atpūtas telpu, sanitārās telpas, saimnieciskās telpas, kā arī dažas iemītnieku istabas. Centra otrajā stāvā atrodas iemītnieku istabas un sanitārās telpas. Savukārt Centra otrajā ēkā ir izvietots mazāks iemītnieku skaits (ir paredzētas vietas 19 iemītniekiem) un tajā bez iemītnieku istabām atrodas arī darbinieku telpas un vairākas saimnieciskās telpas.

Izvērtējot vispārējos sadzīves apstākļus Centrā, secināms, ka kopumā iemītnieku istabas, koplietošanas telpas un arī sanitārās telpas ir vērtējamās kā daļēji atbilstošas sniegtajam pakalpojumam. Atsevišķas iemītnieku istabas, koplietošanas telpas un arī sanitārās telpas (labierīcības, dušas un vannas telpas), kuras sen nav renovētas, vizuāli izskatās nolietotas un ar apdares bojājumu pazīmēm (nodrupusi krāsa, iedobumi grīdas segumā). Dažās Centra koplietošanas telpās grīdas segums ir nolietots un izskatās vizuāli nepievilcīgi. Tādējādi atsevišķās iemītnieku istabās, sanitārajās telpās un arī koplietošanas telpās ir nepieciešams remonts.

Apskatot vairāku iemītnieku istabas Centrā, secināms, ka tikai atsevišķas no tām ir iekārtotas mājīgā gaisotnē un ir individualizētas (TV, radio, personīgās mantas, u.tml.). Tajā pašā laikā daļa iemītnieku istabu izskatījās bezpersoniskas un tajās atradās tikai gultas, naktsskapīši un skapis. Tādējādi atsevišķas istabas neizskatās pēc istabām, kuras ilgstoši kalpotu par pastāvīgu mājvietu institūcijas iemītniekiem. Ņemot vērā, ka Centrs saviem iemītniekiem nodrošina pastāvīgu dzīvesvietu, nav pieļaujama situācija, ka tie iemītnieki, kuri veselības stāvokļa vai citu iemeslu dēļ nav spējīgi iekārtot savas istabas personalizēti, mājīgi un vizuāli pievilcīgi, dzīvo telpās, kas līdzinās ārstniecības iestāžu vai kopmītnes telpām.

Norādāms, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā darbs ir organizējams tā, lai tās vidi tuvinātu ģimeniskai videi⁶. Turklāt institūcijas vadītāja kompetencē ir pieņemt lēmumus par iestādes darba attīstību vai optimizāciju un attiecīgām izmaiņām, lai sniegtu iemītnieku vajadzībām atbilstošākus pakalpojumus. Tas ietver arī lēmumus par iemītnieku istabu

⁶ [Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma](#) 4. panta 6. punktā noteiktais princips

un atpūtas zonu noformēšanu, iemītņieku nodrošināšanu ar individualizētu apģērbu, tiesībām glabāt personīgās mantas, kas nepārprotami palielina viņu drošības sajūtu un autonomiju.

Ņemot vērā minēto un saskaņā ar Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 10.2. apakšpunktā⁷ noteikto, var secināt, ka vairākas Centra telpas un vide tomēr nav piemērotas sociālā pakalpojuma sniegšanai: telpas nav piemērotas un aprīkotas atbilstoši to lietošanas mērķim, ievērojot iemītņieku vecumu un funkcionālo stāvokli.

[2.2] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka abās Centra ēkās bija jūtama izteikti nepatīkama smaka (īpaši – abu ēku pirmajos stāvos). Šāda situācija varētu liecināt par nepietiekamu telpu ventilāciju, kā arī norāda uz iespējamu nepietiekamu iemītņieku aprūpi un higiēnas procesu nodrošināšanu.

Centra otrajā ēkā ilgāku laika periodu nebija veikti ikdienas uzkopšanas darbi. Grīdas segums nebija ilgstoši tīrīts gan Centra koplietošanas telpās, gan atsevišķu iemītņieku istabās. Uz grīdas vairākās vietās mētājas papīra gabaliņi un gruži. Savukārt uz vairāku mēbeļu virsmām bija redzami putekļi, kas liecina par to, ka šajā nodaļā darbinieki savus darba pienākumus ikdienā veic vai nu nepilnā apjomā vai arī nekvalitatīvi.

[2.3] Īpaši netīras bija tieši saimniecības telpas, kur glabājās gan iemītņieku drēbes, gan iemītņiekiem paredzētie inkontinences līdzekļi, gan arī dezinfekcijas un tīrīšanas līdzekļi. Saskaņā ar Centra darbinieku sniegto informāciju šajās telpās ne tikai glabājas iemītņiekiem ordinētās zāles, bet tās šajās telpās arī tiek sagatavotas izsniegšanai. Norādāms, ka situācija, kad iemītņiekiem paredzētās zāles glabājas un arī ikdienā tiek sagatavotas izsniegšanai netīrajās un putekļainajās saimnieciskajās telpās, kategoriski nav pieļaujama un ir vērtējama arī kā iemītņieku veselībai bīstama. Akcentējams, ka ikvienas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijas administrācijas pienākums ir nodrošināt, ka visas zāles ir jāuzglabā tikai Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Ministru kabineta 2007. gada 27. marta noteikumu Nr. 220 „Zāļu iegādes, uzglabāšanas, izlietošanas, uzskaites un iznīcināšanas kārtība ārstniecības iestādēs un sociālās aprūpes institūcijās” 41. punkts paredz, ka stacionārajā ārstniecības iestādē, kurā nav slēgta tipa aptiekas, zāles līdz to izsniegšanai struktūrvienībām uzglabā atsevišķā telpā. Citās

---

⁷ [Ministru Kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”](#)

ārstniecības iestādēs vai sociālās aprūpes institūcijās pieļaujama zāļu uzglabāšana arī atbildīgās amatpersonas kabinetā.

Saimniecības telpa Centrā, kurā bija uzglabātas iemītniekiem paredzētās zāles
(2024. gada 6. aprīlis)

[2.5] Rekomendācijas:

1. **Centra administrācijai** rast iespēju nodrošināt remontu tajās iemītnieku istabās, koplietošanas un sanitārajās telpās, kuras sen nav renovētas un vizuāli izskatās nolietotojušas.
2. **Centra administrācijai** nodrošināt iemītniekiem nepieciešamo atbalstu savu dzīvojamo istabu individualizēšanai, tādējādi iekārtotu tās mājīgi, maksimāli tuvinot ģimeniskai videi.

3. **Centra administrācijai** nodrošināt telpu savlaicīgu vēdināšanu un arī risināt jautājumu par telpu ventilāciju.
4. **Centra administrācijai** nodrošināt un uzraudzīt regulāru telpu ikdienas uzkopšanu visās Centra telpās. Tādējādi nepieļaujot situācijas, kad atsevišķās koplietošanas telpas, iemītnieku istabas un arī saimniecības telpas ilgstoši nav tīrītas un dezinficētas. Lai nepieļautu līdzīgu situāciju rašanos, nepieciešams nodrošināt pastiprināta kvalificēta sociālās aprūpes personāla uzraudzību pār jaunāko jeb palīgpersonālu.
5. **Centra administrācijai** atbilstoši normatīvajos aktos noteiktai kārtībai nodrošināt un stingri uzraudzīt zāļu uzglabāšanas un izsniegšanas kārtību iemītniekiem. Neskaidrību gadījumā aicinu konsultēties ar Veselības inspekcijas darbiniekiem. Vienlaikus, lai nepieļautu līdzīgu situāciju rašanos, nepieciešams nodrošināt pastiprināta kvalificēta sociālās aprūpes personāla uzraudzību pār jaunāko jeb palīgpersonālu.

3. Iemītnieku privātuma nodrošināšana Centrā

[3.1] Centra iemītnieki ir izvietoti vienvietīgajās, divvietīgās, trīsvietīgās un arī četrvietīgajās istabās. Tomēr Centra darbiniekiem, veicot iemītnieku ikdienas higiēnas aprūpi, to privātums nav nodrošināts. Vizītes dienā gandrīz visās Centra iemītnieku istabās bija novēroti norobežojošie aizslietņi, kurus darbinieki varētu izmantot situācijās, kad iemītniekiem ar funkcionāliem traucējumiem nodrošina personīgās higiēnas procesu (inkontinences līdzekļu maiņu un ķermeņa kopšanu u.tml.).

Atsevišķu iemītnieku istabās sēdpodi bija novietoti istabās bez to norobežošanas ar aizslietņiem (piemēram, istabā Nr. 1). Attiecīgi, atsevišķos gadījumos, Centra iemītniekiem sēdpods ir jāizmanto citu istabas biedru klātbūtnē. Šādas situācijas ir ne tikai cilvēka cieņu aizskarošas, bet arī no higiēnas viedokļa nav pieņemamas, īpaši, ja sēdpods pēc tam nekavējoties netiek iztīrīts.

No cilvēktiesību viedokļa raugoties, visās situācijās, kad Centra iemītniekiem, kuri sava objektīvā veselības stāvokļa dēļ ir guļoši un īpaši aprūpējami, nav nodrošināta privātās dzīves neaizskaramība, var tikt vērtēta arī kā pazemojoša izturēšanās pret personām ar īpašām vajadzībām. Līdz ar to ļoti būtiski ir nodrošināt iemītnieku privātās dzīves neaizskaramības principa ievērošanu saskaņā ar normatīvajā regulējumā un vispārējos cilvēktiesību standartos noteiktajām prasībām.

Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ir norādījusi, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām jānodrošina mājīga, individualizēta vide, kas sniedz zināmu privātumu. Katram iemītniekam jābūt personiskai telpai, kurā glabāt savas personiskās mantas un arī iespējai apģērbties un noģērbties, mazgāties, iet dušā un vannoties apstākļos, kuros tiek respektēts viņu privātums. Turklāt, īpaša uzmanība jāpievērš vecāka gadagājuma iemītnieku un/vai iemītnieku ar funkcionālajiem traucējumiem īpašajām vajadzībām. Iemītnieki arī ir jānudina padarīt savas telpas personiskākas.⁸

[3.2] Rekomendācijas:

1. **Centra administrācijai** nodrošināt iemītnieku privātās dzīves neaizskaramības principa ievērošanu saskaņā ar normatīvajā regulējumā un vispārējos cilvēktiesību standartos noteiktajām prasībām.
2. **Centra administrācijai** nodrošināt, lai ikdienā iemītnieku istabās norobežojošie aizslietņi tiktu izmantoti iemītnieku privātuma nodrošināšanai personīgās higiēnas procesu veikšanas laikā.

4. Cieņpilnas attieksmes pret iemītniekiem nodrošināšana Centrā

[4.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka Centrā esošajās aprūpes procesa nodrošināšanas lapās bija ieraksti, ka iemītniekiem personīgās higiēnas pasākumi (mazgāšana) ir nodrošināti vidēji trīs reizes mēnesī, kas formāli atbilst Latvijas normatīvajos aktos noteiktajam minimumam⁹, bet to nevar uzskatīt par personīgās higiēnas veikšanu atbilstoši katra iemītnieka individuālajām vajadzībām.

Eiropas Komiteja spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai ir norādījusi, ka ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām jānodrošina regulāra karstā ūdens padeve, un iemītniekiem jābūt iespējai nomazgāties dušā vismaz divas reizes nedēļā un biežāk, ja nepieciešams.¹⁰

Norādāms, ka arī attiecībā uz iemītnieku gultas veļas maiņu Tiesībsarga biroja darbinieki secināja, ka tā notiek vienlaikus ar iemītniekiem veiktajiem personīgās higiēnas pasākumiem (mazgāšanu),

⁸ [Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai \(CPT\) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojums "Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs"](#) 10. punkts

⁹ [Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumu Nr. 431 "Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām"](#) 8.1. un 14.¹ punkts

¹⁰ [Eiropas Komitejas spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas rīcības vai soda novēršanai \(CPT\) 2020. gada 21. decembra Datu apkopojuma "Personas, kurām atņemta brīvība sociālās aprūpes iestādēs"](#) 14. punkts

kas arī ir pretrunā ar Latvijas Republikas normatīvajos aktos noteikto kārtību¹¹ (ne retāk, kā vienu reizi septiņās dienās guļošām personām un ne retāk kā reizi 10 dienās pārejām personām).

Tādējādi Centrā esošā prakse, kad iemītniekiem piedāvā veikt personīgās higiēnas pasākumus (mazgāšanu un nagu griešanu) vidēji trīs reizes mēnesī, nav uzskatāma par atbilstošu iemītnieku individuālajām vajadzībām, ņemot vērā Latvijā esošās klimatiskās izmaiņas (piemēram, karstas vasaras laikā iemītnieku personīgās higiēnas pasākumi nešaubīgi jānodrošina ne vien regulāri, bet katru dienu).

[4.2] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka Centra administrācija nav nodrošinājusi iemītniekiem ēdienreizēm un galda kultūrai piemērotus galda piederumus un arī pilnvērtīgu darbinieku atbalstu iemītnieku ēdināšanas laikā. Centra iemītniekiem netiek nodrošināti pielāgoti galda piederumi - pretslīdes paliktņi traukiem ēdienreīžu laikā. Pusdienu laikā uz galda katram iemītniekam bija uzlikta viena salvete, kā arī karote un dakša.

Tiesībsarga biroja darbinieki arī novēroja, ka pusdienu laikā nebija nodrošināta arī atbilstoša iemītnieku pozicionēšana un/vai pozu korigēšana ēdināšanas procesa laikā. Pārsvārā iemītnieki sēž nepiemērotās, neergonomiskās pozās gan ēdināšanas laikā, gan arī brīvajā laikā un Centra darbinieki nemudina viņus apsēsties ergonomiski pareizi un ērti.

Norādāms, ka arī personām ar īpašām vajadzībām ir jānāca izpratne par vizuāli estētisku un funkcionālu galda klāšanu, kā arī vispārpieņemtu ēdināšanas procesu. Savukārt nemotivējot iemītniekiem pašapkalpošanās kultūru pie galda, tiek degradēta iemītnieku ar īpašām vajadzībām izpratne par vispārpieņemtu ēdināšanas procesu.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, Centra administrācijai jārod iespēja nodrošināt iemītniekiem ēdienreizēm atbilstošus galda piederumus un arī darbinieku atbalstu, lai ne tikai ievērotu normatīvajos aktos noteiktās prasības, bet arī veicinātu galda kultūras prasmju uzturēšanu regulāro ēdienreīžu laikā, tādējādi nepieļaujot iemītnieku esošo pašaprūpes spēju zaudēšanu.

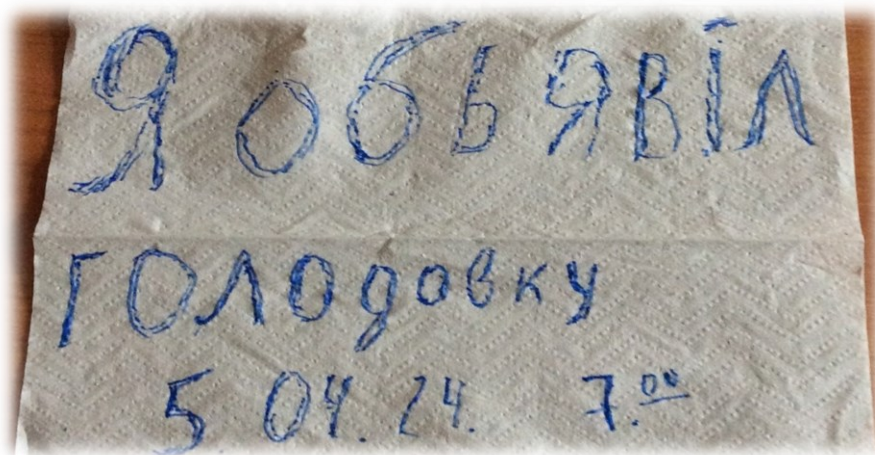
[4.3] Vizītes dienā, apskatot vairāku Centra iemītnieku istabas, Tiesībsarga biroja darbinieki konstatēja, ka viens no iemītniekiem iepriekšējā dienā plkst. 7.00 no rīta bija paziņojis savam istabas biedram, ka viņš uzsāk bada streiku. Attiecīgi, Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes brīdī minētais Centra iemītnieks diennakts laikā neko nebija ēdis, ko apstiprināja arī viņa istabas biedrs.

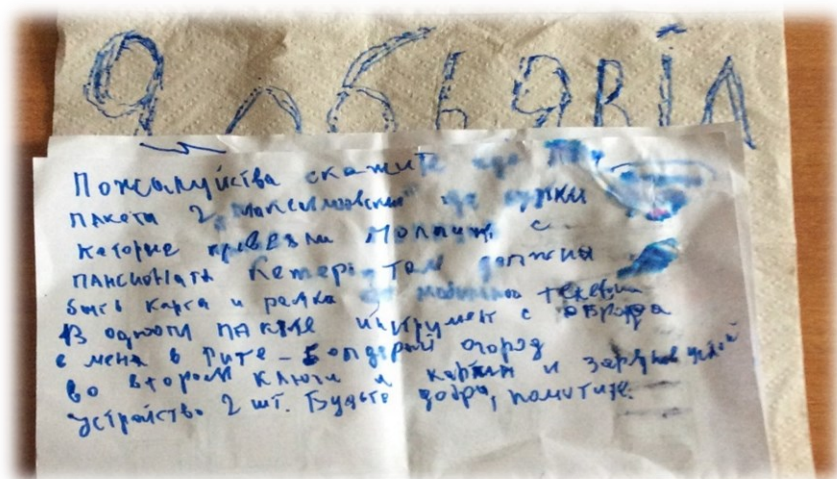
---

¹¹ [Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumu Nr. 431 "Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām"](#)
8.1. punkts

Akcentējams, ka par minēto ārkārtas notikumu - iemītņieka pieteikto bada streiku, Centra vadītāja nebija informēta, kā arī darbinieki nebija pievērsuši uzmanību šim notikumam. Savukārt Tiesībsarga biroja darbinieki, ienākot iemītņieku istabā, uzreiz pamanīja zīmīti ar tekstu krievu valodā, kas atradās uz iemītņieka naktsskapīša. Papildus tika pamanīta vēl viena šī iemītņieka rakstītā zīmīte ar lūgumu pēc palīdzības Centra darbiniekiem, lai risinātu ģimenes jautājumu. Uz Tiesībsarga biroja darbinieku jautājumu, kā šāda situācija varēja rasties, kad viens no Centra iemītņiekiem vēl iepriekšējā dienā no rīta ir pieteicis bada streiku, par ko ir informēts viņa istabas biedrs, bet nav informēti Centra darbinieki un administrācija, vadītājā L. Rengarte atbildēja, ka konkrētā iemītņieka teiktajam īsti neuzticas.

Vizītes laikā Tiesībsarga darbinieki norādīja, ka kategoriski nav pieļaujami gadījumi, kad darbinieki diennakti nav pamanījuši un atklājuši ārkārtas situāciju (šajā gadījumā – iemītņieka pieteikto bada streiku un lūgumu pēc atbalsta) un arī neviens no darbiniekiem nav pārliecinājies, kad iemītņieks pēdējo reizi ir ēdis un dzēris šķidrumu. Tiesībsarga biroja darbinieki aicināja Centra vadītāju L. Rengarti nekavējoši izsaukt Centra medicīnas māsu, lai pārbaudītu minētā iemītņieka veselības stāvokli un nepieciešamības gadījumā izsauktu neatliekamās medicīniskās palīdzības brigādi, nodrošinot iemītņiekam nepieciešamo medicīnisko palīdzību un nepieļautu letālu seku iestāšanos.

Zīmītes, kuras bija redzamas uz Centra iemītņieka nakts skapīša
(2024. gada 6. aprīlis)

Norādams, ka pēc Tiesībsarga biroja darbinieku vizītes noslēguma, no Centra vadītājas L. Rengartes tika saņemta īsziņa, ka šajā gadījumā bija noticis pārpratumus un neveiksmīga komunikācija starp iemītņieku un darbiniekiem, kuru izvērtējot, Centra darbinieki nodrošināja, ka minētais iemītņieks ir saņēmis ēdienu un pārtraucis bada streiku.

[4.4] Rekomendācijas:

1. **Centra administrācijai** organizēt visu iemītņieku personīgās higiēnas pasākumu nodrošināšanu ne tikai atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām minimālajām prasībām, bet arī ņemot vērā iemītņieku individuālās vajadzības un valstī esošās klimatiskās izmaiņas.
2. **Centra administrācijai** nodrošināt iemītņiekiem ēdienreizēm un galda kultūrai atbilstošus galda piederumus, kā arī organizēt iemītņiekiem darbinieku atbalstu ēdināšanas laikā.
3. **Centra administrācijai** nodrošināt pastiprinātu kvalificēta sociālās aprūpes personāla uzraudzību pār jaunāko jeb palīgpersonālu, lai nepieļautu pārpratumus un neveiksmīgu komunikāciju starp iemītņiekiem un darbiniekiem, kuru rezultātā var iestāties ne tikai ārkārtas situācijas (piemēram, iemītņieku pieteiktie bada streiki), bet tās var novest arī līdz iemītņieku nāvei.

5. Iemītņieku līdzdalība nodarbībās un brīvā laika pavadīšanas iespējas Centrā

[5.1] Vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki neguva pārlicību, ka ikvienam Centra iemītņiekam ikdienā ir nodrošinātas Latvijas Republikas normatīvajos aktos paredzētās nodarbības un arī saturīga brīvā laika pavadīšana¹². Centra telpās iemītņiekiem bija pieejamas dažādas grāmatas, bet

¹² [Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”](#) 54. punkts un 57. punkts

aprīkojums brīvā laika pavadīšanai tik pat kā nebija pamanāms. Vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka Centra iemītnieki lielāko daļu sava laika pavada bezmērķīgi, atrodoties savās istabās, ko nevar uzskatīt par saturīgu brīvā laika pavadīšanu personām, kuras ilgtermiņā saņem institucionālos pakalpojumus.

Izvērtējot Tiesībsarga biroja darbiniekiem iesniegtu informāciju par iemītniekiem piedāvātu nodarbību plānu, secināms, ka Centra iemītniekiem:

- otrdienās, trešdienās, ceturtdienās un piektdienās no plkst. 9.00 līdz 9.45 ir piedāvāta personīgo lietu kārtošana, kas notiek iemītnieku istabās;
- otrdienās un ceturtdienās no plkst. 10.00 līdz 11.00 ir piedāvātas radošās nodarbības (zīmēšana, dekoru un dāvanu gatavošana, krāsošana, u.tml.), kas notiek nodarbību telpā;
- pirmdienās un trešdienās no plkst. 14.15 līdz 15.00 ir piedāvātas kognitīvo spēju uzturēšanas nodarbības (lasīšana, priekšā lasīšana, audio grāmatas, pārrunas par izlasīto, krustvārdu mīklu minēšana, u.tml.), kuras notiek nodarbību telpā un arī iemītnieku istabās;
- otrdienās, trešdienās, ceturtdienās un piektdienās visu dienu, bet pirmdienās – pēc iemītnieku vēlēšanās ir piedāvātas kognitīvo spēju uzturēšanas nodarbības (TV skatīšanās, radio klausīšanās, pārrunas un individuālās sarunas, u.tml.), kuras notiek nodarbību telpā un arī iemītnieku istabās;
- piektdienās no plkst. 10.00 līdz 11.00 ir piedāvāts galda spēles, kuras notiek nodarbību telpā;
- pirmdienās un trešdienās no plkst. 11.00 līdz 11.30 ir piedāvāta vingrošana iemītniekiem ar funkcionālajiem traucējumiem, kuras notiek iemītnieku istabās;
- katru dienu ir piedāvātas sadzīves/darba prasmju uzturēšanas nodarbes (pēc iemītnieku vēlmēm).

Izvērtējot Tiesībsarga biroja darbiniekiem iesniegtu informāciju par iemītniekiem piedāvātu pasākumu plānu 2024. gadam, secināms, ka Centra iemītniekiem tiek organizētas iemītnieku dzimšanas dienu un vārda dienu svinības, koncerti, valsts svētku svinēšana un ekskursijas. Paredzētie pasākumi arī tiek papildināti, atkarībā no Siguldas novada kultūras centru piedāvātajiem pasākumiem.

Akcentējams, ka ikvienam Centra iemītniekam ir būtiski nodrošināt ne tikai mērķtiecīgi organizētas nodarbības (veicinot iemītnieku sadzīves iemaņu saglabāšanu un attīstīšanu), bet arī sniegt nepieciešamo atbalstu brīvā laika jēgpilnai pavadīšanai. Jo citādi pastāv objektīvi riski netiešā veidā veicināt iemītnieku pasivitāti, kuras rezultātā var iestāties apātisms, kas ilgtermiņā var pasliktināt

arī psihiskās veselības stāvokli. Tādējādi, organizējot gan kopīgas radošās nodarbības iemītniekiem, gan arī individuālās nodarbības, ir būtiski tās plānot atbilstoši viņu individuālajām vajadzībām un sociālās rehabilitācijas plānos noteiktajiem mērķiem. Turklāt Centrā piedāvātajām nodarbībām un aktivitātēm nevajadzētu būt vienveidīgām, bet gan iemītnieku vecumposmam, interesēm un individuālajām vajadzībām atbilstošām un vērstām uz katra iemītnieka veselības stāvokli, individuālajām spējām un interesēm.

[5.2] Izvērtējot Tiesībsarga biroja darbiniekiem iesniegtu informāciju par iemītniekiem piedāvātu nodarbību plānu, secināms, ka iemītniekiem pastaigas tiek piedāvātas katru dienu (pēc laika apstākļiem). Savukārt vizītes laikā Tiesībsarga biroja darbinieki novēroja, ka pastaigās svaigā gaisā devās tikai daži no Centra iemītniekiem, kas varētu liecināt ne tikai par viņu pasivitāti un nevēlēšanos iet ārā, bet arī par Centra darbinieku nepietiekamu atbalstu ikdienas pastaigu nodrošināšanā.

Tādējādi vizītes dienā Tiesībsarga biroja darbinieki neguva pārlicību, ka visiem iemītniekiem ir nodrošinātas regulāras pastaigas svaigā gaisā, jo bija acīmredzami, ka Centrā trūkst darbinieku, kas varētu sniegt nepieciešamo atbalstu, vedot iemītniekus ikdienas pastaigās. Īpaši minētais būtu attiecināms uz tiem iemītniekiem, kuri sava veselības stāvokļa dēļ nespēj doties pastaigās svaigā gaisā patstāvīgi, bez darbinieku atbalsta. Vienlaikus arī netika novērots, ka iemītnieku ikdienas mobilitāte būtu mērķtiecīgi veicināta no Centra darbinieku puses.

[5.3] **Rekomendācijas:**

1. **Centra administrācijai** nodrošināt iemītniekiem regulāras nodarbības un brīvā laika pavadīšanu, ņemot vērā viņu individuālo spēju izvērtējumu un plānoto mērķu sasniegšanu tādā veidā, lai nepieļautu viņu esošo dzīves iemaņu samazināšanos un zudumu.
2. **Centra administrācijai** nodrošināt visiem iemītniekiem regulāras pastaigas svaigā gaisā, papildus motivējot arī viņu dalību institūcijā notiekošajās aktivitātēs.
3. **Centra administrācijai** veikt mērķtiecīgas darbības, lai veicinātu visu iemītnieku aktivitāti un interesi iesaistīties individuālajās nodarbībās, brīvā laika aktivitātēs un organizētajos pasākumos.

6. Darbinieku skaits un kvalifikācija

[6.1] Saskaņā ar Centra administrācijas sniegto informāciju, vizītes dienā Centrā kopumā bija nodarbināti 25 darbinieki: vadītājs, grāmatvede, medicīnas māsa, sociālais darbinieks, sociālais rehabilitētājs, sociālais aprūpētājs, šefpavārs, pavārs, saimniecības pārzinis, apkopējas, kurinātājs, aprūpētāji (kopējais skaits nav norādīts).

Akcentējams, ka iesniedzot Tiesībsarga birojam pieprasīto informāciju par Centrā nodarbināto personāla skaitu, vadītāja L. Rengarte nav norādījusi precīzu darbinieku skaitu katrā no darba amatiem un tas arī nav saprotams no Centra struktūras (piemēram, nekur nav norādīts, cik Centrā kopumā ir aprūpētāju, sociālo darbinieku, sociālo rehabilitētāju un sociālo aprūpētāju).

Atbilstoši Centra administrācijas sniegtai informācijai, katrā no Centra ēkām (kopumā divas ēkas) ar iemītniekiem dienas laikā strādā viens aprūpētājs un nakts laikā strādā viens diennakts aprūpētājs. Papildus, uz abām Centra ēkām ir vēl viens darbinieks, kura darba pienākumos ietilpst vienas ēkas iemītnieku (kopumā - 33) ēdināšana, kā arī abās Centra ēkās visu dzīvojošo iemītnieku (vizītes dienā – 51 iemītnieks) vešana pastaigās svaigā gaisā un arī palīdzība iemītnieku brīvā laika nodrošināšanā. Centra administrācija arī norādīja, ka darbinieku skaits darba dienās un brīvdienās/svētku dienās ir tāds pats, kā darba dienās. Savukārt darba dienās Centrā strādā medicīnas māsa un/vai saimnieks/sociālais rehabilitētājs, sociālie darbinieki/sociālais rehabilitētājs/sociālais aprūpētājs.

Izvērtējot Centra administrācijas sniegto informāciju secināms, ka pa dienu un arī nakts laikā katrā no Centra ēkām ar iemītniekiem strādā divi aprūpētāji un vēl viens darbinieks pārsvarā sniedz palīdzību atsevišķos iemītnieku aprūpes posmos. Ņemot vērā, ka daļa no Centrā esošajiem iemītniekiem ir personas, kurām ikdienā tomēr ir nepieciešama regulāra uzraudzība un atbalsts no personāla puses, norādāms, ka esošais darbinieku skaits (kopumā 25 darbinieki, no kuriem aptuveni 8 darbinieki ir Centra administrācija un saimniecības personāls (pavāri, apkopēja un kurinātājs)) uz 51 iemītnieku nav pietiekošs.

Vizītes laikā, novērojot gan Centrā esošos iemītniekus, gan esošo darbinieku skaitu, Tiesībsarga biroja darbinieki nav guvuši pārliecību, ka ikdienā katrā no Centra ēkām visiem iemītniekiem ir nodrošināta nepieciešamā aprūpe un individuāls atbalsts (piemēram, iemītnieku personīgās higiēnas nodrošināšanā, ēdināšanā, pastaigu svaigā gaisā nodrošināšanā u. tml.), ņemot vērā esošo darbinieku skaitu, kuri ir iesaistīti darbā ar Centra iemītniekiem. Par minēto liecināja arī ārkārtas

situācija ar iemītnieka pieteikto bada streiku, kas tika atklāts pateicoties Tiesībsarga biroja darbinieku vizītei. Akcentējams, ka Centra administrācijas pienākums ir nodrošināt ikvienam Centra iemītniekam tieši viņa individuālajām vajadzībām nepieciešamos pakalpojumus, tai skaita savlaicīgu aprūpi un nepieciešamo atbalstu, racionāli izvērtējot nepieciešamo darbinieku skaitu un plānoto darba apjomu.

Jautājumā par darbinieku skaitu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās norādāms, ka nepieciešamo darbinieku skaitu nosaka katras institūcijas vadītājs vai arī augstāka institūcija, pamatojoties uz sociālo pakalpojumu sniedzēja institūcijas vadītāja iesniegtajiem priekšlikumiem. Vienlaikus uz institūcijas vadītāju gulstas pienākums nodrošināt vienmērīgu un racionālu darba uzdevumu sadali starp darbiniekiem, kā arī regulāru kvalifikācijas celšanu katru gadu tiem darbiniekiem, kuri ikdienā strādā ar iemītniekiem¹³. Turklāt katras institūcijas vadītājs ir tiesīgs sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai piesaistīt arī citus speciālistus, to realizējot atbilstoši iemītnieku vajadzībām un institūcijas rīcībā esošajiem finansiālajiem līdzekļiem.

[6.2] **Rekomendācijas:**

1. **Centra administrācijai** racionāli izvērtēt esošo darbinieku skaitu un kompetenču sadalījumu, lai tas būtu atbilstošs esošo iemītnieku skaitam un viņu objektīvajām vajadzībām nepieciešamā pakalpojuma nodrošināšanai ilgtermiņā.
2. **Centra administrācijai** nodrošināt pastiprinātu kvalificēta sociālās aprūpes personāla uzraudzību pār jaunāko jeb palīgpersonālu, gan veidojot komandu, kas ir Centra vadības pārziņā, gan arī sekmējot ne tikai ikdienas problēmu identificēšanu un risināšanu, bet arī īstenojot multidisciplināru pieeju, tādējādi nodrošinot kvalitatīva pakalpojuma sniegšanu ilgtermiņā.

---

¹³ [Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”](#)
2.2. apakšpunkts un 2.3. apakšpunkts

[7] Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 15. panta otro daļu, tiesībsargam ir tiesības sniegt Saeimai, tās komisijām, Valsts prezidentam, Ministru kabinetam, valsts pārvaldes iestādēm un starptautiskajām organizācijām ziņojumus par atsevišķiem jautājumiem. Lai nodrošinātu Centrā sniegto sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu atbilstību cilvēktiesību standartiem un normatīvajā regulējumā noteiktajām obligātajām prasībām, lūdzu Centra administrāciju un tā darbu kontrolējošās un uzraugošās institūcijas (Labklājības ministriju un Rīgas valstspilsētas pašvaldības Labklājības departamentu) veikt visas nepieciešamās darbības minēto rekomendāciju ieviešanai.

Par rekomendāciju izpildi un plānotajām aktivitātēm to izpildei lūdzu informēt **līdz 2024. gada 1. novembrim**. Pateicos par vizītes laikā sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja darbiniekiem.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons